

PAWEŁ KORCZ,
MAREK MATULEWSKI

Wpływ globalizacji na powstawanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego

Abstract. The authors present the problem of a professional pidgin from a two-dimensional perspective: as a result of a transformation into information society and globalization of all aspects of life. The problem of linguistic borrowings in logistics and computer science is discussed. The sources of borrowings and the reasons for borrowing terms are given. Finally, the problem of interlingual communication in the context of borrowings is touched upon.

Abstrakt. Autorzy przedstawiają zagadnienie pidżynu zawodowego w ujęciu dwupłaszczyznowym: jako efekt przejścia do formy rozwoju zwanego społeczeństwem informacyjnym oraz globalizacji wszelkich aspektów życia. Na przykładzie języka logistyki i informatyki przedstawiają zapożyczenia językowe. Ukazują źródła i przyczyny ich powstawania. Dokonują podsumowania tego zagadnienia ze zwróceniem szczególnej uwagi na komunikację międzyjęzykową.

1. Wstęp

Rozpoczynając rozważania na temat wpływu języka angielskiego na języki specjalistyczne, należy zwrócić uwagę na bardziej ogólne zjawiska, jakim podlegają obecnie wszelkie przejawy ludzkiej działalności (takie jak powszechna globalizacja czy cyfryzacja). Ludzkość, która jeszcze stosunkowo niedawno znajdowała się na poziomie rozwoju tzw. społeczeństwa przemysłowego (XVIII–XIX w.), obecnie egzystuje i prowadzi swoją działalność już w tzw. społeczeństwie informacyjnym¹. Konsekwencją takiego trendu rozwojowego jest ciągły wzrost znaczenia informacji, zwiększanie się stopnia jej komplikacji oraz występowanie tzw. zalewu informacyj-

¹ Społeczeństwo informacyjne (społeczeństwo wiedzy) – społeczeństwo, w którym stopień łatwości dostępu i wykorzystania informacji jest podstawowym elementem dobrobytu materialnego i rozwoju społecznego. Za: Chmielewska-Gorczyca, Sosińska-Kalata 1991: 54.

nego. Naturalnym następstwem takiego stanu rzeczy jest potrzeba jak najbardziej efektywnego wykorzystania dostępnych danych, a co za tym idzie – znajdowanie coraz to nowych narzędzi będących w stanie sprostać rosnącym wymaganiom. Równolegle w naszym otoczeniu postępuje inne zjawisko – globalizacja². Jego konsekwencje są niezwykle szerokie i obejmują wszelkie przejawy ludzkiej aktywności, zarówno gospodarczej, jak i kulturowej czy też politycznej. Należy zauważyć, że żywiołowy rozwój tych procesów był możliwy w następstwie postępów w informatyce. To właśnie ona stworzyła instrumenty niezbędne do przyspieszenia procesu komunikacji i wymiany danych. Umożliwiła wprowadzenie wszędzie, gdzie tylko jest to możliwe i pod różnymi względami zasadne, zautomatyzowanych systemów EDI³.

Należy zdawać sobie sprawę z tego, że wszystkie te procesy efektywnie wpływają również na język, a szczególnie na języki specjalistyczne.

2. Krótka historia rozwoju logistyki oraz informatyki

Pojęcie **logistyki** pierwotnie było całkowicie utożsamiane z zagadnieniami wojskowymi. Wynikało to m.in. z faktu, że na tym poziomie rozwoju głównie wojsko doceniało znaczenie zapewnienia dostępności towarów. Za początek realizowanej na dużą skalę logistyki „cywilnej” przyjmuje się opracowany w 1946 r., przy udziale amerykańskiego sekretarza stanu G.C. Marshalla, plan odbudowy Europy po zniszczeniach wojennych. Został on zrealizowany w 16 państwach, głównie Europy Zachodniej. Ten okres rozwoju logistyki charakteryzuje duże zawężenie tematyczne. Była ona utożsamiana tylko z fizycznym przemieszczaniem mas towarowych, tzn. z ich fizyczną dystrybucją. Jednocześnie główny przedmiot zainteresowania stanowiła optymalizacja magazynowania i procesów transportowych. Dalsza ewolucja związana była z rozszerzeniem pojęcia logistyki. Przedstawiono ją trójplaszczynowo i zdefiniowano jako: „proces strategicznego zarządzania zaopatrzeniem, przechowywaniem i transportem materiałów, części oraz gotowych produktów (wraz z odpowiednią dokumentacją) w ramach organizacji oraz poprzez jej kanały marketingowe, zapewniający maksymalizację obecnych i przyszłych zysków oraz najbardziej efektywną realizację zamówień” (Christopher 1998: 11). Rezultatem tych badań było stworzenie na początku lat 90. koncepcji zarządzania łańcuchem dostaw. „Obejmuje ona całokształt zagadnień od

² Globalizacja – trend w zarządzaniu strategicznym, polegający na potrzebie kreowania produktów światowych i ich przystosowaniu do specyficznych oczekiwań, gustów i kultur odbiorców (Penc 1997: 138).

³ EDI (ang. *Electronic Data Interchange*). Elektroniczna Wymiana Danych jest technologią obiegu i wymiany dokumentów w szeroko pojętej logistyce, edukacji, bankowości, administracji, handlu czy usługach bezpośrednio pomiędzy aplikacjami partnerów handlowych. Stanowi ona technikę bezpapierowej wymiany dokumentów sformatowanych według zakładanych wzorców pomiędzy systemami informatycznymi przy minimalnej ingerencji człowieka. Szybkość przekazywania informacji (w rozwiązaniach tego typu) nie zależy od odległości fizycznej, ale od drogi, jaką musi ona przebyć w systemie – liczby ogniw pośrednich, przez które musi przejść, aby dotrzeć do adresata. Daje się zauważyć zależność, według której im jest ich więcej, tym prędkość przekazu spada. Przekłada się to bezpośrednio na czas przekazu, który w takich przypadkach znacząco wzrasta (Kondratowicz 1999).

źródeł surowców, poprzez inne elementy składowe (takie jak: dostawcy, polityka zakupów i gromadzenia surowców, przepływ materiałów wewnątrz firmy, wyroby gotowe – gromadzenie, przechowywanie, magazynowanie) do dystrybucji i transportu. Przy tak szerokim podejściu do problemu przedsiębiorstwo ingeruje we wszystkie elementy składowe występujące w całokształcie procesów, od źródeł surowców po odbiorcę końcowego. Stanowi ogniwo w łańcuchu logistycznym, rozumianym jako technologiczne połączenie punktów magazynowych i przeładunkowych drogami przewozu towarów z uwzględnieniem szeroko pojętej organizacji, finansów, prowadzonej polityki (m.in.: zamówień, zapasów, marketingu, zarządzania, komunikacji, ochrony środowiska i utylizacji odpadów itp.)” (Gołemska 1999: 17).

Podsumowując, należy podkreślić, że z różnych względów (m.in. z powodu powszechnej globalizacji czy też skrajnie posuniętej integracji) logistyka wpływa na wiele aspektów ludzkiej działalności, poczynając od marketingu, produkcji, a na sprzedaży i przepływach pieniężnych kończąc. Jest to masowo obserwowane zjawisko i nie należy zakładać, że w najbliższej przyszłości ulegnie ono zmianie, gdyż stwarza warunki do jak najbardziej efektywnego wykorzystania nadarzających się okazji i osiągnięcia maksymalnych korzyści (m.in. poprzez swoją multidyscyplinarną naturę oraz efekt synergii).

Rozwój **informatyki**⁴ przebiegał wielopłaszczyznowo. Początkowo (lata 50. i 60.) komputery bazowały na elementach lampowych i ze względu na cenę oraz wymagania zarezerwowane były dla potrzeb wojska i dużych jednostek naukowych. Wtedy też nadano im nazwę superkomputerów. Wraz z rozwojem technologii zastosowano nowe materiały (np. oparte na krzemie) oraz rozwiązania techniczne, dzięki czemu udało się zminiaturyzować wymiary komputerów (początkowo zajmowały całe sale), a przede wszystkim obniżyć ich cenę. Pojawiły się nowe kategorie sprzętu, jak np.: komputery osobiste, przenośne, serwery czy też tzw. komputery głównego szeregu (duże systemy, mogące obsługiwać miliony użytkowników). Podnoszone też były wciąż parametry charakteryzujące te urządzenia, takie jak szybkość taktowania procesora, wielkość dostępnych nośników pamięci, pamięć operacyjna, prędkość transferu danych itp. W konsekwencji jesteśmy dziś posiadaczami popularnych komputerów osobistych o mocach obliczeniowych wielokrotnie przewyższających superkomputery z lat 60., natomiast współczesne komputery głównego szeregu czy superkomputery umożliwiają efektywną obsługę sieci obejmujących wielomilionowe rzesze użytkowników lub przeprowadzanie niezwykle skomplikowanych symulacji i obliczeń (np. wpływu warunków zderzenia offsetowego na konstrukcję samochodu czy warunków lotu dopiero projektowanych pojazdów kosmicznych).

Równie dynamiczny jest rozwój oprogramowania. Pierwotnie zapewniało ono tylko wykonywanie ograniczonego zbioru podstawowych operacji, obecnie zaś umożliwia m.in.:

- automatyzację procesu planowania i kontroli;
- prowadzenie kartotek, generowanie raportów;

⁴ Rozumianej jako gałąź wiedzy zajmująca się przetwarzaniem informacji z wykorzystaniem sieci komputerowych (Smid 2000).

- wspomaganie procesu podejmowania decyzji m.in. przy wykorzystaniu sztucznej inteligencji i systemów eksperckich;
- zapewnienie bezpieczeństwa;
- zarządzanie bazami danych i ich użytkowanie w trybie bezpośrednim;
- wykorzystywanie wszelkiego rodzaju sieci komputerowych (np. Internet);
- organizowanie konferencji komputerowych;
- modelowanie finansowe i przeprowadzanie różnego rodzaju analiz;
- wspieranie prowadzenia rejestru zapasów, zarządzania i kontroli zapasów oraz planowania produkcji;
- wspomaganie planowania sprzedaży, prognoz sprzedaży, analiz rynku i efektywności reklamy;
- automatyzację procesów informacyjnych;
- zarządzanie systemem jako całością;
- edytowanie tekstów;
- tworzenie prezentacji;
- tworzenie grafiki;
- automatyzacja procesu wydawniczego;
- błyskawiczne przesyłanie danych (w każdej postaci) i wiele innych.

Obecnie dostępne oprogramowanie obejmuje swoim zakresem tematycznym wszelkie możliwe aspekty prowadzonej przez człowieka aktywności intelektualnej, bytowej, komunikacyjnej i socjalnej oraz wiele elementów otaczającej nas rzeczywistości. Co więcej, trudno, żyjąc na progu XXI w., wyobrazić sobie sytuację, kiedy przy realizacji jakiejś czynności nie występowałaby jakakolwiek ingerencja ze strony szeroko pojętej informatyki. Jest ona wszechobecna i na każdym kroku doświadczamy jej skutków. Wystarczy, że przestaną działać podstawowe narzędzia informatyczne, a bardzo trudno wykonywać jakiejkolwiek operacje i zadania. Sytuacja ta dotyczy wszelkich aspektów ludzkiej działalności, poczynając od medycyny, biznesu i bankowości, poprzez handel, usługi czy produkcję, a na transporcie i rolnictwie kończąc.

Rozwiązania informatyczne są w coraz większym stopniu wykorzystywane również w logistyce, co jest następstwem rosnących wymagań stawianych przez klientów firmom z tej branży. Dobrym przykładem tego trendu jest skracanie czasu realizacji zamówienia. Jeszcze 5 lat temu powszechnie obowiązujący standard zawierał się pomiędzy 72 a 120 godzinami. Obecnie wynosi 24, a liderzy są w stanie go skrócić do 6 godzin. Tak wielki postęp był możliwy dzięki powszechnemu zastosowaniu informatyki. Wprowadzenie rozwiązań z tego zakresu w gospodarce magazynowej (np. system ISOF⁵) pozwoliło na zautomatyzowanie większości procesów, takich jak np.:

- zarządzanie dokumentami magazynowymi,
- raportowanie w różnych przekrojach dokumentów magazynowych,
- inwentaryzacja magazynu,

⁵ Internetowy System Obsługi Firmy – system klasy ERP do pełnej obsługi firm.

- obsługa dystrybucji towarów,
- przyjęcie towarów na magazyn,
- zarządzanie rozmieszczeniem towarów w magazynie.

Co więcej, efektywne wdrożenie systemów zintegrowanych (np. SAP R3), obejmujących zakresem działania całe przedsiębiorstwo, pozwala dodatkowo uzyskać ogromne korzyści (obrazuje to liczba użytkowników tego typu oprogramowania – 12 milionów przy 88 000 instalacji), polegające na minimalizacji ponoszonych kosztów⁶ czy też uzyskiwaniu dodatkowej przewagi na konkurencją⁷.

3. Źródła i przyczyny powstawania zapożyczeń

Zapożyczeniem językowym (ang. *borrowing*) nazywamy element językowy przejęty z innego języka. Może być to nie tylko wyraz, ale również np. afiks, jako że często „**Borrowing** is the attempted reproduction in one language of patterns previously found in another” (Haugen 1950: 212).

Można wskazać wiele przyczyn powstawania zapożyczeń z angielskiego w języku polskim, w tym jednakże przypadku podstawową wydaje się sytuacja, jaka miała miejsce w końcu lat 80. Do roku 1989 funkcjonowała w Polsce gospodarka centralnie planowana, w której wszystkie istotne decyzje wymagały zatwierdzenia przez specjalnie do tego powołane struktury władzy. W konsekwencji nie przywiązywano wówczas szczególnie dużej wagi do zagadnień związanych z szeroko pojętą informatyką czy też logistyką (funkcjonowały one głównie w strukturach wojskowych i wyspecjalizowanych agendach rządowych). W gospodarce natomiast szczególny nacisk kładziono na problemy związane ze stałym deficytem mocy produkcyjnych oraz niezrównoważonym bilansem pomiędzy popytem a podażą, jak również uwarunkowaniami wewnątrz tzw. bloku państw socjalistycznych. Ten stan rzeczy uległ diametralnej zmianie po roku 1989, kiedy rozpoczął się proces intensywnych reform o charakterze ustrojowo-gospodarczym. W bardzo szybkim tempie zaczęto wprowadzać nowe rozwiązania, których celem było jak najlepsze (tzn. powodujące jak najmniej niepotrzebnych perturbacji) przejście od gospodarki centralnie planowanej do mechanizmów wolnorynkowych. Wzorce wprowadzanych zmian czerpano z już istniejących i przynoszących efekty rozwiązań stosowanych w krajach wysoko rozwiniętych.

⁶ Dla przykładu: 5 tys. sklepów przedsiębiorstwa Benetton w sześćdziesięciu krajach na świecie obsługuje tylko jeden magazyn. Koszt jego stworzenia wyniósł 30 mln \$, ale przez to centrum dystrybucji, obsługiwane jedynie przez 8 pracowników, przewija się dziennie 230 tys. sztuk garderoby!

⁷ Np. amerykański producent odzieży, firma The Limited, posiada ogromną sieć sklepów detalicznych (kilką tysięcy), które codziennie odnotowują preferencje konsumentów. Zamówienia są następnie przesyłane do dostawców na całym świecie, a towary ekspediuje się do USA (centrum konsolidacji dostaw w Columbus w stanie Ohio) z Hongkongu (centrum konsolidacji w Azji) samolotami. Zastosowanie zintegrowanego systemu korzystnie wpłynęło zarówno na szybkość obiegu informacji, jak i na pracę całego przedsiębiorstwa. W konsekwencji podstawowy wskaźnik sprawności, czyli czas realizacji zamówienia (okres, jaki upływa od chwili złożenia zamówienia do umieszczenia produktu w sklepie), nie przekracza sześciu tygodni. Dla porównania – średni czas dla branży wynosi ok. pół roku.

Ponieważ ogólnosiwiatowym językiem biznesu jest angielski i to właśnie w tym języku wyrażona jest zdecydowana większość istniejących rozwiązań organizacyjnych czy też modeli ekonomicznych, dlatego odnotowujemy tak wiele angielskich zapożyczeń w ekonomii. Dodatkowo do powstawania zapożyczeń przyczyniło się – i wciąż przyczynia – wchodzenie kapitału zagranicznego na polski rynek gospodarczy. Taka sytuacja powoduje bezpośrednie przenoszenie wzorców, metod zarządzania, postępowania w sytuacjach kryzysowych, szeroko pojętego know-how – a co za tym idzie również nomenklatury i słownictwa fachowego do języka polskiego.

Należy w tym miejscu również zauważyć, że język angielski jest językiem światowym. Według szacunków posługuje się nim (biorąc pod uwagę tylko populację używającą go jako języka obcego) ludność ponad 100 krajów – licząca ok. miliarda osób. Co więcej, jest on, jak już wspomniano, językiem biznesu. Obserwowana od końca XX w. tzw. nowa rewolucja przemysłowa przyczyniła się do powszechnego wprowadzenia nowych technologii oraz rozwiązań organizacyjnych. Jednocześnie zastosowano nową terminologię – dostępną początkowo tylko w języku angielskim. Ponadto coraz szybszy rozwój gospodarczy krajów wysoko rozwiniętych, a w szczególności Stanów Zjednoczonych i Japonii, doprowadził do stworzenia tzw. imperializmu ekonomicznego, całkowicie bazującego na komunikacji realizowanej w języku angielskim. Podobną sytuację obserwujemy w szeroko rozumianej bankowości globalnej oraz nauce. „Zgodnie ze spostrzeżeniami poczynionymi między innymi przez Tsunodę (1983: 144–145) na podstawie bibliografii prac amerykańskich, francuskich, niemieckich oraz rosyjskich obejmujących pięć dyscyplin (matematykę, fizykę, chemię, biologię oraz medycynę) w okresie od 1880 do 1980 roku stopniowo zanikało użycie tych języków na rzecz angielskiego”⁸.

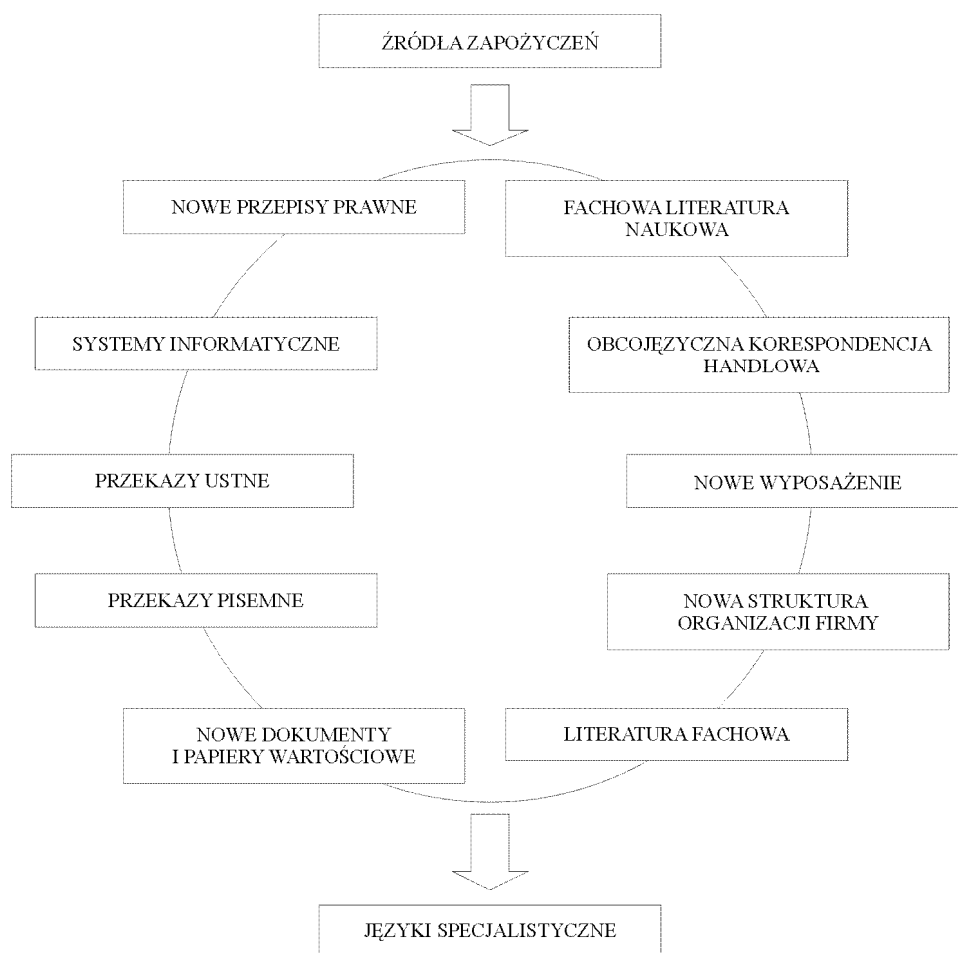
Kolejną przyczyną zapożyczeń jest globalizacja. To właśnie w efekcie działania tego procesu powstają wielkie holdingi o światowym zakresie działania. Ze względu na ich wielonarodowość (tworzą je elementy składowe związane z różnymi państwami, różne grupy kulturowe) określa się język, który obowiązuje w kontaktach wewnątrz grupy. Niezależnie od miejsca, w którym znajduje się centrala, jest to w większości przypadków język angielski (np. grupa Bahlsen – centrala w Hanowerze itp.). Pracownicy takich przedsiębiorstw zajmujący stanowiska, na których komunikują się (lub też występuje duże prawdopodobieństwo takich kontaktów) z innymi organizacjami wewnątrz holdingu, muszą znać przynajmniej w stopniu komunikacyjnym obowiązujący w niej język. Bardzo rzadko jednak cały pracujący personel zna ten język. Ponadto wymogi istniejącego systemu prawnego czy też przyjęte zasady prowadzenia rachunkowości narzucają konieczność tłumaczenia dużej ilości dokumentów, instrukcji czy procedur. W konsekwencji powstaje nowe, niezwykle obfite źródło zapożyczeń.

Następną grupę źródeł powstawania zapożyczeń stanowi literatura fachowa. Duża część piśmiennictwa (książki, czasopisma) dotyczącego wąskich specjalności istnieje tylko w języku angielskim. Przyczyn takiej sytuacji należy upatrywać w stosunkowo niewielkim kręgu potencjalnych odbiorców, braku polskich wdrożeń danego rozwią-

⁸ [brak autora], *Angielski językiem międzynarodowej komunikacji*, Alma Mater – miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 75/2005; <http://www3.uj.edu.pl/alma/alma/75/01/17.html>

zania, niewielkiego zainteresowania danym problemem czy też (co może zabrzmieć dość prozaicznie) braku polskiej wersji danego oprogramowania lub prowadzonej przez niektóre przedsiębiorstwa polityki. Chodzi tutaj o sytuację, w efekcie której dana firma o zasięgu globalnym wprowadza centralnie wspólne oprogramowanie bez wprowadzania w nim jakichkolwiek modyfikacji i zmian dostosowujących je do wymagań lokalnych (brak lokalizacji oprogramowania).

Nowoczesne formy logistycznego zarządzania przedsiębiorstwem przy niezwykle szerokim wykorzystaniu informatyki stworzyły szereg nowych źródeł zapożyczeń, które ilustruje następujący schemat (opracowanie własne):

Przyczyn powstawania zapożyczeń jest bardzo wiele. Do najważniejszych spośród nich możemy zaliczyć takie, jak np.:

- **wygoda**, spowodowana wszechobecnym brakiem czasu i sprawiająca, że korzystamy z zapożyczeń, mimo iż istnieją polskie odpowiedniki;

- **częstotliwość występowania i używania**, będąca wynikiem tego, że im częściej używane są dane wyrazy czy wyrażenia, tym łatwiej przychodzą one na myśl i w rezultacie są bardziej trwałe (leksyka rzadko używana jest trudniejsza do przypomnienia i dlatego częściej zapominana i zastępowana);

- **konieczność nazywania nowych desygnatów i pojęć**, dla których do tej pory nie wymyślono nazwy w języku użytkownika. Doświadczenie wykazuje, że łatwiej jest zapożyczyć coś z innego języka niż zaproponować nowy termin;

- **dominacja języka angielskiego w biznesie** – angielski jest językiem międzynarodowym, dlatego większość artykułów i innych publikacji naukowych ukazuje się najpierw w tym właśnie języku. Sprawia to, iż aby być na bieżąco z nowinkami w interesującej nas dziedzinie, trzeba czytać te pozycje, nie czekając na ich tłumaczenie na język ojczysty. Niekiedy zapożyczenia są przyczyną przeoczenia przez użytkownika faktu istnienia nazwy dla danego desygnatu w rodzimym języku;

- **prestż** czy też nawet w skrajnych przypadkach „(...) **snobizm zawodowy** (snobistyczne dążenie do imponowania swoją znajomością modnego i dominującego w danym środowisku języka oraz podnoszenie prestiżu za pomocą pożyczek językowych jest charakterystyczne głównie dla członków kadry kierowniczej) (Maternik 2003: 160).

4. Przykłady zapożyczeń

Materiał przedstawiony w niniejszej publikacji pochodzi z artykułów publikowanych w czasopiśmie *Logistyka*, wydawanym przez Instytut Logistyki i Magazynowania.

Zapożyczenia możemy podzielić na kilka grup. Wyraźnie widoczną grupę stanowią terminy z zakresu informatyki, które przenikają do języka logistyki ze względu na wykorzystywanie oprogramowania komputerowego w przedsiębiorstwach logistycznych. Możemy wyróżnić tutaj liczne skróty:

- (1) *EDI* < ang. Electronic Data Interchange [elektroniczna wymiana dokumentów]
- (2) *HTTP* < ang. Hypertext Transfer Protocol [protokół sieci WWW]
- (3) *SMTP* < ang. Simple Mail Transfer Protocol [protokół pocztowy]
- (4) *UML* < ang. Unified Modeling Language [notacja służąca do wyrażania związków między klasami w projektowaniu obiektowym]
- (5) *XML* < ang. eXtensible Markup Language [język służący do definiowania formatu i struktury dokumentów]
- (6) *SOAP* < ang. Simple Object Access Protocol [protokół dostępu aplikacji]
- (7) *S/MIME* < ang. Secure/Multipurpose Internet Mail Extension [standard przesyłania poczty elektronicznej]
- (8) *XML* < ang. Extensible Markup Language [język, który służy do definiowania formatu i struktury dokumentów]
- (9) *XML Signature* < ang. Extensible Markup Language Signature [sygnatura w języku znaczników]
- (10) *ebXML* < ang. electronic business eXtensible Markup Language [otwarty standard umożliwiający wykorzystanie języka XML w biznesie elektronicznym]

- (11) *ebXML TAS* < ang. electronic business eXtensible Markup Language Technical Architecture Specification [specyfikacja architektury ebXML]
- (12) *ebXML BPSS* < ang. electronic business eXtensible Markup Language Business Process Specification Schema [schemat specyfikacji procesów biznesowych w ebXML]
- (13) *ebXML CPP* < ang. electronic business eXtensible Markup Language Collaboration-Protocol Profile [profil biznesowy w ebXML]
- (14) *ebXML CPA* < ang. electronic business eXtensible Markup Language Collaboration-Protocol Agreement [protokół nawiązywania współpracy biznesowej pomiędzy partnerami]
- (15) *QM* < ang. Query Manger; Query Management Interface [zarządzanie zapytaniami]
- (16) *EAN * UCC* < ang. European Article Numbering * Uniform Code Council [zestaw standardów umożliwiających efektywne zarządzanie globalnymi łańcuchami dostaw dla wielu branż poprzez unikalną identyfikację produktów]
- (17) *EPC* < ang. Electronic Product Code [elektroniczny kod produktu]
- (18) *tag EPC* < ang. Electronic Product Code [etykieta elektronicznego kodu produktu]
- (19) *SGTIN* < ang. Serialized General Trade Item Number [identyfikacja jednostek handlowych]
- (20) *SSCC* < ang. Serial Shipping Container Code [seryjny numer jednostki wysyłkowej/logistycznej]
- (21) *CRM* < ang. Customer Relationship Management [zarządzanie kontaktami z klientami]
- (22) *RIM* < ang. Registry Information Model [model informacyjny rejestru]
- (23) *VMi* < ang. Vendor Management Inventory [proces generowania zamówień przez dostawcę stosownie do potrzeb klienta]
- (24) *GLAI* < ang. Global Individual Asset Identifier [globalny identyfikator globalnych zasobów]
- (25) *GRAI* < ang. Global Returnable Asset Identifier [globalny identyfikator zasobów zwrotnych]
- (26) *ebMS* –ebXML Message Service [wymiana dokumentów ebXML]
- (27) *MSH* < ang. Message Service Handler [obsługa serwisu wiadomości]
- (28) *SMI* < ang. Supplier Management Inventory [proces generowania zamówień przez dostawcę stosownie do potrzeb klienta]

Skróty stosowane w logistyce:

- (29) *SDS* < ang. Sustainable Development Strategy [strategia zrównoważonego rynku]
- (30) *TOC* < ang. Theory of Constraints [teoria ograniczeń]
- (31) *DBR* < ang. Drum-Buffer-Rope [bęben-bufora-linii]
- (32) *JBT* < Just Before Time [koncepcja „trochę przed czasem”]
- (33) *FMCG* < ang. Fast Moving Consuming Goods [dobra szybko rotujące]
- (34) *CDP* < ang. Cross Dock Point [punkt przeładunkowy CDP]
- (35) *FIFO* < ang. First in first out [koncepcja obsługi magazynu – pierwsze weszło, pierwsze poszło]
- (36) *LIFO* < ang. Last in First out [koncepcja obsługi magazynu – ostatnie weszło, pierwsze poszło]
- (37) *EPC* < ang. Electronic Product Code [elektroniczny kod produktu]

Skróty przyjmują się bardzo łatwo. Najczęściej wymawiane są one zgodnie z zasadami języka polskiego. Użytkownicy rzadko potrafią je rozszyfrować. Najczęściej kojarzą je z konkretnym oprogramowaniem lub jakąś jego funkcją.

Kolejną grupę zapożyczeń stanowią terminy pochodzące z *Kodeksu formuł handlowych Incoterms* (International Commercial Terms – Incoterms)⁹. Kodeks ten został opracowany w 1936 r. w celu ujednolicenia wykładni pewnych terminów używanych

⁹ <http://www.exporter.pl/zarzadzanie/eksport/2incoterms.html>

w handlu. Opracowała go Międzynarodowa Izba Handlowa w Paryżu. „Do dziś ukazało się 6 nowych wydań. Incoterms w znaczący sposób redukują nieporozumienia wynikające z braku precyzyjnej znajomości praktyk handlowych. Stosując formuły Incoterms w kontraktach międzynarodowych, partnerzy mogą być pewni, że określają odpowiedzialność każdej ze stron w sposób prosty, bezpieczny i zrozumiały. 13 września 1999 r. Międzynarodowa Izba Handlowa – CCI wydała milenijne opracowanie Incoterms 2000. Nowe opracowanie uwzględnia elektroniczną obróbkę dokumentów handlowych, rozwój współczesnego transportu, jak również problemy z interpretacją formuł w poprzednich wydaniach”¹⁰. Do używanych w języku logistyki zapożyczeń z *Incoterms* w formie skrótów można zaliczyć:

- (38) *EXW* < ang. Ex Works [loco: z zakładu do oznaczonego miejsca]
- (39) *FCA* < ang. Free Carrier [franco: przewoźnik do oznaczonego miejsca]
- (40) *FAS* < ang. Free Alongside Ship [franco: wzdłuż burty statku]
- (41) *FOB* < ang. Free on Board [franco: statek]
- (42) *CFR* < ang. Cost and Freight [franco: koszt i fracht]
- (43) *CIF* < ang. Cost, Insurance and Freight [franco: koszt, ubezpieczenie i fracht]
- (44) *CPT* < ang. Carriage Paid to [franco: do oznaczonego miejsca przeznaczenia]
- (45) *CIP* < ang. Carriage and Insurance Paid to [franco: do oznaczonego miejsca przeznaczenia + ubezpieczenie]
- (46) *DAF* < ang. Delivered at Frontier [franco: na granicę – oznaczone miejsce]
- (47) *DES* < ang. Delivered Ex Ship [franco: oznaczony port przeznaczenia]
- (48) *DEQ* < ang. Delivered Ex Quay [franco: nabrzeże – opłacone cło]
- (49) *DDU* < ang. Delivered Duty Unpaid [franco: oznaczone miejsce przeznaczenia, cło – nieopłacone]
- (50) *DDP* < ang. Delivered Duty Paid [franco: oznaczone miejscem przeznaczenia, cło opłacone]

Do innych skrótów można zaliczyć następujące:

- (51) *VNA* < ang. Very Narrow Aisle [wózki widłowe o węższej niż standardowa szerokości]
- (52) *JiT* < ang. Just-in-Time [dostawy na czas]
- (53) *QR* < ang. Quick Response [szybka reakcja]
- (54) *AIDC* < ang. Automatic Identification and Data Collection [automatyczna identyfikacja i zbieranie danych]
- (55) *ECR* < ang. Efficient Consumer Response [efektywna obsługa klienta]
- (56) *EHCR* < ang. Efficient Healthcare Consumer Response [efektywna opieka nad pacjentem]
- (57) *ECI* < ang. Efficient Channel Integration [efektywna integracja kanału dystrybucji]

Zapożyczenia bezpośrednie (w literaturze przedmiotu nazywane także egzotykami) zachowujące angielską pisownię stanowią chyba najbardziej kłopotliwą dla użytkowników grupę ze względu na problemy związane z ich wymową oraz problemy morfologiczne. Niektóre z tych zapożyczeń nie podlegają zmianom morfologicznym charakterystycznym dla języka polskiego (przykłady: 58, 63, 65, 68, 69, 73), pozostałe podlegają polskiej odmianie (np. cash flowy /M. l.mn./, outsourcingu /D. l.poj.).

- (58) *Traceability* < ang. Traceability [śledzenie pochodzenia produktów żywnościowych]
- (59) *Cash-Flow* (firmy) < ang. Cash-Flow [przepływy finansowe – szczególnie gotówki]

¹⁰ <http://www.exporter.pl/zarzadzanie/eksport/2incoterms.html>

- (60) *Lean Management* < ang. *Lean Management* [koncepcja zarządzania przedsiębiorstwem]
- (61) *Single Sourcing* < ang. *Single Sourcing* [z jednego punktu do wszystkich zamawiających]
- (62) *Outsourcing* < ang. *Outsourcing* [polega na oddaniu na zewnątrz zadań nie związanych bezpośrednio z podstawową działalnością firmy]
- (63) *Just-in-Time* < ang. *Just-in-Time* [koncepcja dostaw na czas]
- (64) *Business Continuity Management* < ang. *Business Continuity Management* [zarządzanie ciągłością działania – dostarczania produktów lub świadczenia usług w przypadku wystąpienia wszelkich zakłóceń w funkcjonowaniu procesów organizacji]
- (65) *Know How* < ang. *Know How* [wiedza, zebrane doświadczenia, dane z kluczami ich zastosowań itp. – pozwalające na osiągnięcie określonego efektu gospodarczego lub na prowadzenie zamierzonych działań gospodarczych w określony sposób]
- (66) *Liner out* < ang. *Liner out* [cena zawierająca wyładunek, ale nie obejmująca załadunku]
- (67) *Pallet Runner* < ang. *Pallet Runner* [specjalny wózek widłowy przeznaczony do przemieszczania paletowych jednostek ładunkowych w gniazdach regałów wspornikowych zblokowanych]
- (68) *Business Intelligence* < ang. *Business Intelligence* [oprogramowanie wspomagające procesy podejmowania decyzji poprzez analizę danych zgromadzonych w systemach informatycznych]
- (69) *Quick Response* < ang. *Quick Response* [szybka reakcja]
- (70) *Cross-Docking* < ang. *Cross-Docking* [element dystrybucji, w którym towar dostarczany do magazynu lub centrum dystrybucji nie jest w nim składowany, lecz od razu przygotowuje się go do dalszej wysyłki do klientów]
- (71) *Data Matrix* < ang. *Data Matrix* [system kodu przestrzennego]
- (72) *Pick-by-Voice* < ang. *Pick-by-Voice* [technika automatycznej identyfikacji poprzez komunikację głosem]
- (73) *Packaging Specification* < ang. *Packaging Specification* [specyfikacja dotycząca sposobu pakowania]
- (74) *Trade-off* < ang. *Trade-off* [„coś za coś” – szukanie całościowo najlepszych rozwiązań]
- (75) *Trade-up* < ang. *Trade-up* [drugi rodzaj relacji „coś za coś”, w którym zmiana dwóch czynników prowadzi do poprawy w dwóch obszarach zwykle przeciwnych sobie]

Kolejną ciekawą grupę stanowią złożenia polsko-angielskie (hybrydy), w których człon angielski podlega odmianie (przykład 76) lub nie (przykłady 77–81). Przykład 76 występuje również w literaturze poddany następującej adaptacji graficznej: *kontrolling łańcucha dostaw*. Zapożyczenia 79–81 stanowią bardzo nietypową grupę, gdyż można w nich zaobserwować przeniesienie na grunt języka polskiego tzw. angielskich *compound nouns* (rzeczowników złożonych), które nie występowały w języku polskim w takiej formie. W języku angielskim pierwszy rzeczownik premodyfikuje drugi. Typową konstrukcją gramatyczną zastępującą angielskie *compound nouns* byłaby postmodyfikacja rzeczownika przymiotnikiem lub wyrażeniem rzeczownikowym (np.: do spraw logistyki).

- (76) *controlling łańcucha dostaw* < ang. *Chain Link Controlling* [controlling łańcucha dostaw]
- (77) *wymiana danych on-line* < ang. *on-Line Data exchange* [wymiana danych on-line]
- (78) *aukcja on-line* < ang. *On-Line Auction* [aukcja on-line]
- (79) *Logistics Managerowie* < ang. *Logistics Managers* [menedżerowie ds. logistyki]
- (80) *Logistics Spedytorzy* < ang. *Logistics Forwarders* [spedytorzy logistyczni]
- (81) *Logistics Specjaliści* < ang. *Logistics Specialists* [specjaliści ds. logistyki]

Kolejną grupę stanowią dopiero wprowadzane kalki ciągle funkcjonujące równolegle w tekście wraz z angielskim odpowiednikiem, np.:

- (82) < ang. Business Collaboration Scenario [scenariusz współpracy biznesowej]
- (83) < ang. Global Search Function [globalna funkcja szukania]
- (84) < ang. General Business Process [proces biznesowy]
- (85) < ang. Common Business Process [proces składowy prosty]
- (86) < ang. Industry Classification Context [kontekst przedsiębiorstwa czy branży]
- (87) < ang. Management by Exceptions [zarządzanie przez wyjątki]
- (88) < ang. European Agreement on Important International Combined Transport Lines and Related Installations [Umowa Europejska o Najważniejszych Trasach Międzynarodowego Transportu Kombinowanego i Odpowiednich Obiektach]
- (89) umowa „na przybycie” < ang. arrival contract
- (90) umowa „na załadunek” < ang. shipment contract
- (91) landed [wyokrętowanie]
- (92) *GIST* < ang. Global Identifier Serialised for Trade [Globalny Identyfikator Konfiguracji Produktu dla Handlu]
- (93) < ang. Global Document Type Identifier [Globalny Identyfikator Typu Dokumentu]
- (94) < ang. Serial Component [seryjny element]
- (95) < ang. Economically Sound [optymalny ekonomicznie]
- (96) < ang. Socially Just [uzasadniony społecznie]
- (97) < ang. Politically Responsible [odpowiedzialny politycznie]
- (98) < ang. Environmentally Sensible [świadomy środowiskowo]
- (99) < ang. Business Collaboration Scenario [scenariusz współpracy biznesowej]

Ostatnią grupę stanowią zapożyczenia zbyteczne lub też zapożyczenia błędne. Są one najczęściej wynikiem złego tłumaczenia terminu angielskiego na polski przez osoby nieznające terminologii logistycznej i nieuświadamiające sobie, że w języku polskim ekwiwalent już funkcjonuje. Do takich zapożyczeń należą przykłady 100 i 101.

- (100) dok < ang. dock [zamiast: stanowisko przeładunkowe]
- (101) dok < ang. dock leveller [zamiast: mostek ładunkowy]
- (102) transport roll of – roll on < ang. roll-on roll-off transportation [zamiast: transport roll-on roll-off]

Przykład 102 natomiast jest przypadkiem nieco odmiennym. Jest to złożenie polsko-angielskie, gdzie doszło do adaptacji graficznej angielskiego wyrazu *off* i zastąpieniu go przez *of*. Ponadto doszło do zmiany szyku angielskiego związku frazeologicznego. W tym przypadku można wysunąć hipotezę, iż bardzo obrazowy termin angielski nie jest rozumiany przez użytkowników języka polskiego.

3. Podsumowanie

Reasumując, należy zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt – komunikację międzyludzką, a w szczególności komunikację werbalną rozumianą jako proces przekazywania informacji za pomocą wyrazów. Dużą rolę w tym procesie odgrywają takie czynniki, jak:

- poprawność wymowy (zmiana wymowy jest źródłem wielu niepotrzebnych nieporozumień),
- akcent (badania dowiodły, że jest ważniejszy niż treść wiadomości!),
- stopień płynności mowy (świadczy o kompetencji i odpowiedzialności),
- zawartość (treść) wypowiedzi; jest uzależniona od władzy oraz związków międzyludzkich, zależnych od przyjętego systemu kulturowego.

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest występowanie dodatkowych przeszkód w procesie komunikacji, które bardzo często utrudniają (w skrajnych przypadkach uniemożliwiają) uzyskanie zakładanych celów. Poniżej przedstawimy przykłady powszechnie używanych terminów oraz ich błędną wymowę.

traceability – [treżabiliti]
franchising – [franksink]
provider – [provider]
database – [database]
storehouse – [stohas]
stock – [szok]

Podsumowując, należy podkreślić, że w przypadku wyżej wymienionych założeń z języka angielskiego nie nastąpiła zmiana znaczenia ani w zakresie jego zawężenia, ani poszerzenia. Natomiast kilka wariantów wymowy wyrazów pochodzących z języka angielskiego, które weszły do powszechnego użytku w określonych grupach zawodowych i które tworzą swego rodzaju polsko-angielski pidżyn, utrudnia porozumiewanie się.

BIBLIOGRAFIA

- Abt S., *Systemy logistyczne w gospodarowaniu*. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 1995.
- Ackoff R.L., *Zasady planowania w korporacjach*, PWE, Warszawa 1973.
- Angielski językiem międzynarodowej komunikacji. Alma Mater – miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 75/2005; <http://www3.uj.edu.pl/alma/alma/75/01/17.html> (brak autora).
- Bockerstette J.A., Shell R.L., *Time Based Manufacturing*. Mc Graw-Hill Inc., Norcross 1993.
- Chmielewska-Gorczyca E., Sosińska-Kalata B., *Informacja naukowa z elementami naukoznawstwa*. Warszawa 1991.
- Christopher M., *Logistyka i zarządzanie łańcuchem dostaw*. Polskie Centrum Doradztwa Logistycznego, Warszawa 2000.
- Christopher M., *Logistyka i zarządzanie łańcuchem podaży*. Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1998.
- Combs M.R., *Information Systems for Business Management*. Pitman Publishing, London 1995.
- Fertsch M., Matulewski M., *Przepływ informacji w systemach Quick Response – studium przypadku*. W: VI Międzynarodowa Konferencja Logistics 2002, materiały kongresowe, Poznań 2002.
- Fertsch M., Matulewski M., *Wpływ cross-dockingu na planowanie produkcji*. W: Polski Kongres Logistyczny, materiały kongresowe – referaty pozasesyjne, Poznań 2000.
- Gołębska E. (red.), *Kompendium wiedzy o logistyce*. PWN, Poznań 1999.
- <http://www.exporter.pl/zarządzanie/eksport/2incoterms.html>

- Kempny D., *Logistyczna obsługa klienta*. Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001.
- Kondratowicz L., *EDI w logistyce transportu*. Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1999.
- Korzeń Z., *Fieldbus'owe sieci komunikacji informacyjne w logistycznych łańcuchach dostaw*. Logistyka 1/2002.
- Kozierski J., *Zarządzanie przepływem informacji – Total Office Management*. Logistyka 1/2002.
- Kraemer K.L., *Managing Information Systems*. In: Handbook of Public Administration, 527–544.
- Langer J., *Kanály informacyjne dla logistyki – technologie i standardy*, cz. 1. Logistyka 1/2002.
- Maternik A., *Polsko-angielski pidgin w dziedzinie logistyki*. W: Studia nad językiem, informacją i komunikacją, pod red. W. Krzemińskiej i P. Nowaka, Sorus, Poznań 2003.
- Matulewska A., Matulewski M., *Język logistyki: wpływ języka angielskiego na język polski*. Logistyka 4–6/2005.
- Munshi J., *Case Study Method for Measuring The Effectiveness of Information Systems*. Sonoma State University, Working Papers.
- Nowak-Far A., *Globalna konkurencja. Strategiczne zarządzanie innowacjami w przedsiębiorstwie wielonarodowym*. PWN, Warszawa 2000.
- Oleński J., *Standardy informacyjne w gospodarce*. Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1997.
- Penc J., *Leksykon biznesu*. Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1997.
- Pfohl H.Ch., *Systemy logistyczne. Podstawy organizacji i zarządzania*. Wyd. ZOOM, Poznań 1998.
- Shim J.K., Siegel J.G., Chi R., *Technologia informacyjna*. Biblioteka Praktyków Zarządzania, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1999.
- Smid W., *Leksykon menedżera*. Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000.
- Thompson J.L., *Strategic Management. Awareness and Change*. Chapman & Hall, UK 1995.
- Tonndorf H., *Logistyka w handlu i przemyśle*. Wyd. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000.
- Tsunoda M. 1983. *Les langues internationales dans les publications scientifiques et techniques*. Sophia Linguistica, 144–145.
- Wierzbicki A.P., *Informacja jako zasób: wpływ na stosunki społeczne i gospodarcze w krajach rozwiniętych*. Gospodarka Narodowa 12/1996.
- Zajac J., *Komunikacja w firmie*. Infor. Magazyn, marzec 1999.